

וישלח

י"ט כסלו

גם בעצם הענין אינו מובן: איך אפשר להפריד בין ה"ממש" של מל"אכים (היינו הגוף שלהם) ו"רוחניו" תם" (היינו נפשם) ולומר שה"ממש" שלהם נשלח לעשו והרוחניות נשארה אצל יעקב? כי הרי (אפילו) בבני-אדם ובע"ח הוא מן הנמנע שהגוף

א. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר, שב"פ וישלח תקל"ג, השבת האחרונה לחיי הרב המגיד ממעזריטש בחיים חיותו בעלמא דין, אמר בשכבו על מטתו, במעמד החבריא קדישא: "ויש"לח יעקב מלאכים" ופרש"י "מלאכים ממש" — ה"ממש" של המלאכים שלח יעקב לעשו, אבל הרוחניות נשארה עם יעקב.

וצריך להבין בזה:

זה ששלח יעקב לעשו מלאכים דוקא (אף שבכלל אסור להשתמש עם מל"אכים) ולא בני אדם, מסתבר לומר, שהוא לפי שכוונתו של יעקב בשליחות זו היתה, לברר את עשו, ולכן שלח אליו מלאכים, כי דוקא בכוחם למלאות שליחות זו, פעולת הברור — אבל עפ"ז למה שלח אליו רק ה"ממש" של המלאכים, דהרי מובן בפשטות שענין הברור שייך בעיקר לחלק הרוחני של המלאכים?

(1) ספה"ש תש"ג ע' 155.

(2) ד' ימים לפני הסתלקותו (בי"ט כסלו), ולהעיר שבשנה זו (תשל"ג) יתמלאו מאתים שנה להסתלקותו.

(3) ראה אוה"ח כאן.

(4) ראה המשך תרס"ו ע' קט. סו"ה וישלח תרע"ג.

(5) ואם מצד איוה טעם ה' צריך להתברר ע"י ה"ממש" דהמלאכים — הרי לכאורה ה' מתאים יותר לשלוח שלוחי בוד, שבהם ענין ה"ממש" (הגשמיות) הוא יותר מכמו שהוא אצל המלאכים.

ואף שנתבאר (לקו"ש ח"ה ע' 391) ולא ה' אפשר לשלוח שלוחי בוד מצד ההלכה (באה"ט או"ח סו"ס תר"ג וט"ו) — וכן מובן בפשטות גם לבן חמש למקרא — דאם ניזק שליח בשליחות, על המשלח לעשות תשובה, ובנווד הרי ה' חשש (וחזקה)

שעשו יזיק להם — עכ"ז הרי ה' אפשר לשלוח מרגלי חוש בוד, שלא ידע עשו שהם שלוחי יעקב, שאז אין סכנה.

והגם שנתבאר (לקו"ש שם) שזה גופא הוא ההכרח — לרש"י — שפירוש הכתוב הוא "מלאכים ממש" * — דאם היו בוד הרי מוכרח שיהיו מרגלים (ולא שלוחים), מצד חשש ההיוק, ובהכתוב מפורש "מלאכים" שפירושו או שלוחים או מלאכים — ולא מרגלים — מ"מ בהענין קשה: למה לא שלח יעקב מרגלים?

[ואין לומר ששלח מלאכים ממש לפי שרצה שיאמרו לעשו "כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי וגו' ויהי לי שור וחמור וגו' ואשלחה להגיד לאדוני למצוא חן בעיניך" (ש"ש ש"ס עמך ומבקש אהבתך) — כפרש"י] — כי גם מרגלים אפשר שיאמרו שיוודעים הם (לא בתור שלוחי יעקב) שיעקב רוצה לעשות שלום עמו].

ומוכרח לומר (בה"ינה של תורה" שב"פרש"י) ששלח מלאכים ממש בשביל הברור — וא"כ קשה למה שלח רק ה"ממש" שלהם, וככפונים.

(6) וכידוע שגם במלאכים ישנו גוף ונפש (ראה לקו"ת ברכה צח, א).

(*) ועפ"ז מובן גם מה שרש"י מעתיק (לפני פירושו) את התיבות "וישלח יעקב מלאכים" — אף שמפרש רק תיבת "מל"אכים" — כי ההוכחה לפירושו "מלאכים ממש" היא מוישלח יעקב.

הביאור בזה (מה שרש"י מעתיק גם התיבות "וישלח יעקב") בה"ינה של תורה" שבפרש"י — ראה לקמן הערה 8.

אמיתי הוא אצל יעקב ושם עיקרם ו"נפשם": וכל היותם במקומו של עשו, אינה אלא בבחי' "טפל" בלבד — לשם מילוי שליחותו של יעקב — בדוגמת הגוף ("ממש") שאינו מציאות לעצמו, אלא שטפל לנפש ("רוחניות").

ועפ"ז יובן, אשר לא זו בלבד שפירוש המגיד, בהדגשת תיבת "ממש" אינו סותר לפירוש הפשוט שבהדגשת תיבה זו, אלא, אדרבה הוא מבארו ומבהירו: כי האפשריות שיש ב"מלאכים ממש" לפעול בירור בעשו (תכ"לית הגשמיות והחומריות) הוא דוקא כשנפשם ("רוחניותם") דבוקה וקשורה ביעקב ואינה משתנית גם כשהם נמצאים אצל עשו. ונמצא איפוא שפירושו של המגיד, שרק ה"ממש" של יעקב לעשו, מדגיש עוד יותר את פירושה הפשוט של תיבת "ממש" — ששלח את המלאכים באופן שהיו וגש"ארו "מלאכים מממש".

ג. מאמרו של המגיד הנ"ל (וכן ההוראה מהנ"ל בעבודתנו) יובן בתור ספת ביאור ע"י ההתבוננות בהזמן והמצב דאמירת תורה זו: כנזכר לעיל, תורה זו אמרה המגיד בשבת האחרונה שלפני הסתלקותו — שמוזה מובן, ש"במאמרו זה יש כעין "צוואה" והוראה כללית בעבודת ה' ע"פ דרך החסידות — ולמשך הדורות הבאים.

ומכיון שמבין תלמידיו של הה"מ הי' אדמו"ר הזקן התלמיד החביב עליו ביותר * , וכנודע שהה"מ למד עם

(9) ע"ד תורת הבעש"ט שבמקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא (ראה לקמן סוף השיחה).

(9*) התמים ח"ב ע' מח [142]. וראה מבכבד הרלו"י מבארדיטשוב [הובא בתורת שלום ע' 47 וש"נ]: "מה שאתה

יעשה איזה דבר בכח עצמו מבלי הנפש שבו, שאל"י הוא טפל ובטל בכל מציאותו — (ועאכו"כ שכן הוא במלאכים, שעיקרם הוא הנפש שבהם. גם צריך להבין: מפשטות פירושו של רש"י "מלאכים מממש", נראה שכוונתו לשלול הפירוש ששלח שלוחים בוד"ד * , דהיינו, שבתיבת "ממש" הרי הוא מדגיש שהיו מלאכים ממש (ולא מציאות אחרת — ובמילא: בכל מהותו וענינו של בחי' מלאך); ואילו לפי פירוש המגיד, שהמכוון ב"מלאכים ממש" הוא לשלול את חלק הרוחניות שבהם עצמם, הרי ההדגשה שבתיבת "ממש" היא להיפך: שלא היו (אצל עשו) בבחי' מלאכים ממש בכל מהותם וענינם, מכיון דעיקר ענינם, כנ"ל, הוא הרוחניות שבהם.

ב. ע"פ כל הנ"ל נ"ל, שאין כוונתו של המגיד במאמרו הנ"ל לאמור שיעקב שלח לעשו רק את ה"ממש" והגוף של המלאכים לבד (שהוא טפל וכלא נחשב), בלי רוחניותם ונפשם — אלא שכוונתו לבאר ששילוח המלאכים הי' באופן כזה * , שגם בבואם לעשו ובהימצאם אצלו (בגופם ובנפשם) לא ניתקו מהתקשרותם ליעקב * , עד שכאילו באו לעשו רק בגופם וב"ממש" שלהם בלבד. היינו שהי' נרגש בהם אשר לא זהו מקומם: מקומם הי'

(7) דהרי הן כ' דעות חולקות (ב"ר פע"ה, ד), ורש"י בוחר פ"י זה.

(8) ולכן הרי זה פ"י בתיבת "וישלח (יעקב)" — כי גם זה שהרוחניות נשארה עם יעקב הי' חלק משליחותם אל עשו.

(8*) ועפ"ז יומתק לשון המגיד שהרוחניות נשארה עם יעקב ("מיט יעקב") — דלכאורה הול"ל אצל יעקב "בא יעקב" — כי גם הרוחניות של המלאכים הייתה אצל עשו, ורק שם בהיותם שם, הייתה עם (ענינו של) יעקב.

חוצה"י.¹⁵ ועם שהענין ד"יפוצו מעי-
נותיך חוצה"י מובנו כפשוטו: הפצת
המעינות של תורת החסידות, אמנם
מכיון ש"ישראל מתקשרא באוריית-
תא"י¹⁶ ועד שישראל ואורייתא כולא
חד יי, הרי מובן, שכאשר נעשה חידוש
בבחי' התורה, נעשה חידוש דוגמתו
באותה שעה גם בבחי' ישראל. וכן
הוא גם בהענין שנחתחדש ביי"ט כסלו:

"מעינות" אלו שבי"ט כסלו הותחלה
הפצתן "חוצה", הם המעינות דפנימיות
התורה הנקראת "נשמתא דאורייתא"¹⁷.
לפני יי"ט כסלו הי' בגילוי ובהפצה
רק חלק התורה שנקרא "גופא דאורייתא",
נגלה דתורה; משא"כ פנימיות
התורה שהיא "נשמתא דאורייתא",
שהיתה אז בהעלם. ובדוגמא להפרש
שבין גוף האדם ונשמתו: הגוף היא
מציאות גלויה וניכרת, שאפשר לראותה
ולמששה; משא"כ הנשמה, שלא זו
בלבד שא"א לתופסה בה' החושים
הגופניים, אלא שא"א להשיגה גם בכח
השכל הדק (בכח השכל להגיע רק
לידיעת מציאותה של הנשמה — ע"י
פעולת הנשמה בגוף: דזה שהגוף חי
מחייב ומביא לידיעה שכלית שבהגוף
נמצאת נפש חי' המחיה אותו; אבל
מהותה של הנפש היא למעלה מהשגה
שכלית). והחידוש דיי"ט כסלו, שמאז
ואילך, גם חלק הנעלם והפנימי דתור-
ה נמשך ובא לידי גילוי, עד שניתן
ללמדו ולהשיגו בשכל כמו שמשגיגים

אדה"ז באופן מיוחד ובתוספת יתירה
על לימודו עם שאר תלמידיו¹⁸; וגם
ידוע יי מאמר הרב מבארדיטשוב:
"כולנו אכלנו מקערה אחת והליטאי
(הכוונה לאדה"ז, כי כן הי' נקרא בפי
תלמידי אדה"ז) לקח חלק המובחר"
— הרי מובן שהוראה הנ"ל של
הה"מ, שאמרה סמוך להסתלקותו, מ-
כוונת לסדר העבודה של אדה"ז —
ז.א. של חסידות חב"ד.

וע"פ מאמרו הידוע של הה"מ שאמר
לאדה"ז¹⁹: "יי"ט כסלו הוא יום ה'
הילולא שלנו" (כי ביי"ט כסלו [תקל"ג]
נסתלק הה"מ, ובאותו יום [בשנת
תקנ"ט] יצא אדה"ז לחירות ממאסרו
בעבור זה שגילה תורת החסידות) —
מסתבר לומר, שהתורה הנ"ל, היות
ואמרה המגיד לפני יום ההילולא שלו,
יש לה שייכות מיוחדת ליום "ההי'
לולא" של אדה"ז, היינו ליום גאולת
אדה"ז²⁰.

ד. יום גאולה זה, יי"ט כסלו,
החידוש שבו הוא: "יפוצו מעינותיך

אומר שמורנו רמ"מ הי' יקר בעיני מורנו
וזה לא שמעתי, אך זה אני מעיר שמחותי
הרב הגאון כ"ה הי' יקר מאד בעיני מורנו
הה"מ והי' מפליג מאד בשבחיו".

(10) בית רבי ח"א ע"ב.

(11) תורת שלום ע' 47.

(12) לקו"ד ח"ב ע' 512.

(13) שם ח"א ע' קא.

(14) ובפרט כשהקביעות היא שחל יי"ט
כסלו בפי' וישלח, שאז [נוסף על הנ"ל]
ישנה הוראת אדה"ז (היום יום ע' קא.
ובארוכה בסה"ש תש"ב ע' 29 ואילך) ש'
צריכים לחיות עם הזמן" היינו עם פרשת
השבוע, ז.א. שמפרשת השבוע צריכים לקחת
הוראה וביאור להענינים הנעשים בשבוע
זה (וראה שליה חלק תושב"כ ר"פ וישב:
המועדים של כל השנה . . . בכולן יש שיי-
כות לאותן הפרשיות שחלות בהן, כי הכל
מיד הוי' השכיל).

(15) ראה תר"ש ס"ע 112 ואילך. וראה
לקו"ד ח"א ע' כב ואילך.

(16) נסמן בסה"מ הי"ט ע' 61.

(17) ראה זח"א כד, א. זח"ב ס, א.
תקו"ז ת"ו בתחילתו. לקו"ת פ' נצבים
רד"ה כי קרוב אליך.

(18) זח"ג קנב, א.

היא מהנפה"א"י — שכל ענינו ומציונו אותו דגוף הישראלי הוא שהוא כלי להנשמה: בכדי שהנשמה תוכל לקיים רצונו של הקב"ה המלוכב במצות מעשיות — תפלין, ציצית, צדקה וכו' — הוא דוקא ע"י אבריו הגשמיים של הגוף; הרי שמציאותו של הגוף הוא לתכלית זו, שבו ועל ידו פועלת הנשמה ומשלימה את תפקידה בעוה"ז.

ז.א. שכל תכלית מציאותו של האיש הישראלי אינה אלא להיות משכן לו ית' (כמרו"ל"י עה"פ"י) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם — „בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כאו"א מישאל"י) ואין הוא מציאות לעצמו; הוא רק בבחי' „אשה כשרה"י להקב"ה ובאופן ד"מה שקנתה אשה קנה בעלה"י; היינו, לא זו בלבד שהיא מסכמת להעביר קנינה לבעלה מטעם שהיא עושה רצונו, כ"א — „קנה בעלה", שנעשה שלו בדרך ממילא.

וגם אותם שלא הגיעו עדיין להיות בדרגת „אשה כשרה"י להקב"ה, הרי הם עכ"פ בבחי' „עבד"י להקב"ה (דהרי „עבודת עבד"י היא ראשית העבודה

את חלק הנגלה בתורה ואפילו — להפיצו חוצה.

והנה חידוש זה שבתורה (גילוי „נשמתא דאורייתא"), בדוגמתו (ועל ידו) נתחדש אז גם בבחי' ישראל"י: שהנשמה שבו, שמצד עצמה היא ב"ה העלם כנ"ל, תאיר אצלו בגילוי — היינו גם בעניני הגוף שלו.

ה. ביאור הדבר: בהתגלותה של הנשמה בגוף יש ב' אופנים כלליים: א) התגלות הנשמה במידה כזו, שיש לה שליטה על הגוף והגוף נכנע לה, אבל בכ"ז נרגש הגוף כמציאות לעצמו;

ב) שהנשמה היא בהתגלות כ"כ ב"ה הגוף עד שהגוף אינו מציאות לעצמו כלל — אמיתית ענין גילוי הנשמה בגוף.

ובדוגמא להגוף ונפשו הבהמית וה"חיונית — הרי א"א לחלק ביניהם ולומר שהגוף הוא מציאות לעצמו וכי הוא עושה רצונה של הנפש רק ע"י ציווי ושל"טה; אלא דמאחר שהנפש היא חיותו של הגוף, הרי הוא מיוחד עם הנפש בתכלית ההתעצמות והבי"טול"י (ואין זה שהנפש צריכה לצוות על הגוף לשמוע לרצונה, כ"א שהוא עושה רצונה בדרך מאליו וממילא"י).

עד"ן הוא בנוגע לחיות הנשמה בבנ"י — ד"אתם קרויים אדם"י ע"ש אדמה לעליון"י, שגם חיותם הגשמית

19) ובפרט בריאת האדם, לעמל תורה יולד (סנה' צט, ב) — ובמילא מובן שכ' שנעשה חידוש בתורה נעשה אותו החידוש גם בהאדם.

20) תור"א יג, ג.

21) תניא פכ"ג, תור"א שם.

22) יבמות סא, רע"א.

23) ס' עש"מ מאמר אכ"ח ח"ב סל"ג. של"ה בחלק בית דוד (כ, ב) ובחלק תורה שבכתב פ' וישב (שא, ב).

24) דאף שבגילוי חיות הגוף הוא מנפ"ה"ב (וראה תניא פכ"ט שבכינונים הנפה"ב „היא היא האדם עצמו") — אמיתית החיות היא מנפה"א (עין אגה"ת פ"ו, קונטרס ומעין מ"ז), ורק שבאה ע"י נפה"ב (ראה לקו"ש ח"ד ע' 1206 ובהנסמן שם).

25) ר"ח (שער האהבה פ"ו קרוב לתח"ל תו), בשל"ה (שער האותיות אות ל, מס' תענית רד"ה מענין העבודה, פ' תרומה חלק תור"א — שכה, ב, שכו, ב, — ועוד).

26) תרומה כה, ח.

27) וכידוע שהקב"ה וכוונתו הם בדוגמת איש ואשה, ושה"ש מיוסד ע"ז, כידוע במדרשי חו"ל.

28) גיטין עז, א. וש"ג.

אבל איך יגיע לזה בהתעסקו בעניני ה"רשות, במאכלו ובמשקו כו' ובמשאו ובמתנו³⁵ — ולזה באה ההוראה וה' הדגשה, שצ"ל גם "בכל דרכיך דעהו" — היינו שצ"ל שהאכילה עצמה תהי' קדושה ומצוה³⁶ (ולא רק שבכוחה ילמוד ויתפלל אח"כ), וע"ד אכילת שבת, סעודת מצוה, אכילת קדשים וכיו"ב — שהם עצמם מצוה³⁷.

וב' אופני עבודה אלו ("כל מעשיך יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו") קשורים ותלויים בב' המדריגות של התגלות הנשמה:

כשדרגת התגלותה באדם היא ב' אופן דשליטה על הגוף, אבל הגוף הוא מציאות בפ"ע, או עבודתו היא בבחי' "לשם שמים"; ז.א. שדברי הרשות (עניני הגוף) תופסים אצלו מקום כמציאות לעצמם, אלא שהגוף וכל עניניו כפויים ונכנעים לנשמה השולטת עליו, ובמילא אינו עושה בפועל שום דבר כ"א לשם שמים.

אבל כשהנשמה היא בגילוי כ"כ עד שהגוף מתבטל לגמרי מהיות מציאות לעצמו, אז גם עבודתו בעניני הגוף והעולם הוא בבחי' "דעהו", מאחר שאין מציאותם נרגש בפ"ע כלל, והרי הוא יודע את הקב"ה בהם ועל ידם.

ועיקרה ושרשה³⁸ — והרי גם בעבד ההלכה היא "מה שקנה עבד קנה רבו"³⁹; לא רק שהוא עצמו אינו מורד באדונו, וגם לא שהוא מסכים להתנהג ברכושו (של העבד) כרצון האדון, או אפילו להעמיד נכסיו ב"רשות רבו — כ"א שמלכתחילה אין הנכסים שייכים לו, כ"א לאדונו.

ו. ב' מדרי' הנ"ל באופן גילוי הנשמה — (א) שהנשמה (רק) שולטת על הגוף, (ב) שהגוף אינו מציאות לעצמו כלל — הם בהתאם לב' אופני העבודה: (א) "כל מעשיך יהיו לשם שמים"⁴⁰, (ב) "בכל דרכיך דעהו"⁴¹:

דהנה ידוע ההפרש שבין ב' אופני עבודה אלו (כמדובר כמה פעמים⁴²): "כל מעשיך יהיו לשם שמים" פירושו הוא, שהכוונה בכל עשיותיו אינה לשם ענין צדדי, כ"א לשם שמים; אבל המעשים עצמם הם עניני חול. אבל העבודה ד"בכל דרכיך דעהו" הוא באופן כזה שבחי' "דעהו" (ידיעת הוי') היא בכל דרכיו ועניניו עצמם — לא שהם בשביל "דעהו", אלא שבהם ועל ידם עצמם הוא יודע את הוי'.

והפי' בזה: אף שלכאורה מקום לומר שהדרך היחידי לבוא לדרגת "דעהו" הוא ע"י עניני קדושה, לימוד וזרתו של הקב"ה וקיום מצותיו⁴³,

(35) ראה רמב"ם הל' דעות רפ"ה.

(35*) ראה עד"ו לקו"ש ח"ה ע' 74 בביאור מרז"ל (פדר"א רפ"ב) "וכי יצחק זרע דגן ח"ו, אלא "זרע צדקה" כו' — שאין הכוונה בזה שיצחק לא זרע דגן (בחיצוניות), שהרי אין מקרא יוצא מידי פשוטו. כי אם, שמכיון שזה מה שזרע דגן ה"י בכדי להפריש מעשר, הרי תוכנה של זריעה זו היא לא "זרע דגן", כי אם — "זרע צדקה".

(36) ראה ג"כ תו"א ר"פ ח"ש. ד"ה והוא עומד תרס"ג וש"נ.

(29) תניא רפמ"א.

(30) פסחים פח, ב. קידושין כג, ב. וראה רשב"א שם.

(31) אבות פ"ב מ"ב.

(32) משלי ג, ו.

(33) לקו"ש ח"ג ע' 907 וע' 932.

(34) דהרי התורה היא חכמתו של הקב"ה, ומצות הן רצונו של הקב"ה, והוא וחכמתו ורצונו אחד (תניא ח"ב רפ"ח) — הרי ע"י תפיסה ברצונו וחכמתו תופסים גם אותו.

«כבוד» (המציאות) את אבריו, הראש או הלב, היד או הרגל, הרי זה אות וראי' שמשוהו (באבר ההוא או בכל גופו) אינו כדבעי. והטעם לזה: מאחר שכל חיותו ומציאותו של הגוף הוא חיות הנפש, לכן אינו נרגש בפני עצמו בעת שמייוחד עם הנפש כדבעי ומקבל חיותה בשלימות.

עד"ז הוא בחיות גפה"א (וכנ"ל), שיהודי בריא הוא זה, שכל גופו ונפשו הבהמית וחלקו בעולם אינם נרגשים למציאות, וכל מציאותם הוא הנה"א.

ועד"ד דוגמא בענין האכילה, שכל הרגשתו היא בזה, שעליו להמשיך אלקות בדבר הנאכל ועל ידו בעוה"ז הגשמי והחומרי ע"י אכילתו זו, ומ"כיון שהמשכה זו היא עי"ז שמברך (שנוסחה: "בא"י אלקינו מלך העולם", שממשיך אלקות בעולם) על מאכל — לכן הוא אוכל את המאכל הגשמי; נמצא שבאכילתו אינו מורגש אלא הענין של "אלקינו מלך העולם".

ועד"ז הוא בנוגע למשאו ומתנו וכו', שאף שעוסק בהם כמנהג התגרים, הרי כל ענינו בזה הוא ה"דעה". ועד"ד הסיפור אודות ר' בנימין קלעצקער (מגדולי תלמידי אדה"ז) אשר פרנסתו היתה במסחר עצים, שפעם בעשותו חשבון ממסחריו, כתב בה"סך"הכל": "אין עוד מלבדו" — זה ה' אצלו הסה"כ של עניני מסחרו.

ח. כל פרט וענין בעבודת ה' ש"תורת החסידות דורשת מכאור"א, הנה לראש ולראשונה סללו רבותינו נשי"א אינו, בעבודתם הם, את הדרך לעבודה זו⁴⁰. וכמו"כ הוא בענין הנ"ל, כידוע הסיפור עד"ד אדה"ז אשר מוכח מתוכנו

ז. והנה בדרגת "בכל דרכיך דעהו" עצמה ישנם, בפרטיות, ב' אופנים:

(א) אף שכל עשיותיו הן בעצמן קדושה — בכ"ז נרגש בעשיות גם ה"גשמיות" שבהן; עד"מ אכילת שבת, שהיא עצמה מצוה, כנ"ל, מ"מ הלא ה"מצוה עצמה מחייבת לענג את השבת בבשר שמן ויין ישן⁴¹ — הרי שגם בעת קיום המצוה מורגשת גשמיו"תם⁴², שבה הוא התענוג של דברים אלו.

(ב) שכל עניניו הגשמיים בטלים ומיוחדים כ"כ באלקות, עד שכל מצי"אותם נתהפכה לקדושה ואינה נרגשת ה"גשמיות" שבהם כלל — ולא רק בגלל ריבוי האור דקדושה המאיר בו, בהיותו כל כולו נתון ומסור לבחי' "דעהו", אלא מצד זה שהדבר הגשמי עצמו נהי' אצלו קדושה.

וגם ענין זה מובן מאופן ביטול הגוף לחיותו של הנפלה"ב:

דהנה כלל ידוע הוא, שכשגוף ה"אדם הוא בריא, אז אין הוא מרגיש את גופו באיזהו רגש מיוחד — אי"ה הרגשתו את גופו היא סימן שבריא הוא; ודוקא כשהוא מרגיש⁴³ (גם אם לא בהרגשת כאב, אלא אף רק ב-

(37) שו"ע אדה"ז סרפ"ח ס"ב. וראה שו"ת הצ"צ או"ח סל"ו.

(38) ואף שמצוה היא, מ"מ מתגשם מצד העונג שבהמאכל, ומהמעשה הידוע אשר פעם הראה הבעש"ט נ"ע לתלמידיו שור מלובש בבגדי ש"ק ויושב אצל שלחן, כי ה' צדיק אחד שאכל בשר לקיים מצות שבת, ומפני חוקי רצונו לקיים את המצוה באכילת בשר נעשה עצמו כן" (רפאני תרי"ח ס"ה). ולהעיר: המשך תרס"ז ע' קנד, שם ע' רמב. תו"ש ע' 184 ואילך. וראה גם תו"א (עד, א) ולקו"ת (במדבר ז, א) שגם המאכל עצמו (לא העונג שבו) מגשם קצת. (39) להעיר מל' הכתוב: ראשי ראשי (מ"ב ד, יט).

(40) ראה ר"ה באתי לגני תשי"א ס"ו.

התרגשות עצומה ביותר, אינו מרגיש טעם המאכל וכיו"ב.

ט. וזהו החידוש די"ט כסלו בענין "יפוצו מעינותיך חוצה" בהנהגתו של ה"עולם קטן זה האדם":

בלשון "יפוצו מעינותיך חוצה" מודגשים שני ענינים: א) שהמעניות עצמם נמשכים בבחי' "חוצה" י, ולא רק שהמעניות פועלים בהחוצה; ב) המשכתם של המעניות בבחי' חוצה היא באופן ד"יפוצו" — התפשטות הכי גדולה ורחבה, עד שלא נשאר מקום פנוי מהם (כשישנו מקום שה מעינות אינם מגיעים שם, הר"ז הוכחה שהתפשטותם היא מוגבלת — ואין זה אמיתית ענין ד"יפוצו").

ובנוגע לעבודת האדם: בכא"א מישראל ישנו "המעין", שהיא הנשמה הגזורה מתחת כסא הכבוד י, ועוד למעלה מזה — "טהורה היא"

— הנה "מעין" זה צריך להיות אצלו בגילוי גם בענינים הגופניים שבו, אשר (מצד עצמם) הם בחינת "חוצה", מחוץ לתחום נשמתו.

וגילוי זה של מעין הנשמה ב" ענינים הגופניים, צריך להיות באופן ד"יפוצו מעינותיך חוצה" ובשני ה" פרטים הנ"ל: א) שהנשמה לא רק שולטת על הגוף ועניניו, אלא שהיא עצמה נמצאת בהם, דהיינו: שעבודתן היא לא רק בבחי' "כל מעשיך לשם שמים", כי אם למעלה מזו, שבהם עצמם הוא עובד את ה' — "בכל דרכיך דעהו" (וכנ"ל סעיף ו'); ב)

שלא הי' מרגיש במציאותו של הגשם, ושכל מהותו היתה נפשו האלקית:

פעם נתארח אצלו אורח חשוב, אשר לרוב חשיבותו החליטו בני ביתו דאדה"ז שיחליקו ביניהם את פרטי העבודה דהבישול וסידור המאכלים לכבודו. וכך הוה, אבל פרט אחד נשכח בעת סידור החלוקה: מי מאנשי הבית יוכה בהטלת מלח ב" תבשיל. ולכן כשכא"א נזכר אח"כ ע"ד המלח, רצה כ"א לזכות בזה והטיל את מנת המלח במאכל מבלי לספר מזה להשני.

כאשר הובא התבשיל לפני אדה"ז והאורח — אכלו אדה"ז כרגיל; אבל האורח טעם את המאכל וסלקו הצדה. וכששאלו אדה"ז למה אינו אוכל, השיבו שהוא ממולח ביותר... ענהו אדה"ז שעוד בהיותו במעזריטש פעל על עצמו שלא להרגיש טעם במאכל.

ואף שדרגה נעלית כזו שייכת לבני עלי' כאדמו"ר הזקן, אמנם כיון ש" הגיע סיפור זה אלינו, הרי זו הוכחה שעכ"פ בזמנים מיוחדים ובמעמד ומצב מיוחד, אפשר (ובמילא צריך) להיות מעין זה בכא"א וגם באיש פשוט י.

וגם מי שא"א לו להגיע לדרגה כזו (שלא ירגיש הגשמיות מצד גודל יחודו באלקות) אפילו בזמנים מיוחדים, הרי עכ"פ יכול לפעול בעצמו שיהי' כ"כ מוטרד בעבודת ה"דעהו" עד ש"ע"י לא ירגיש את הגשמיות. וכנראה ב" מוחש שאם האדם הוא במצב של

(42) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1119 ובהערה 34 שם.

(43) זח"ג כט, ב. וראה שם קד, ב. וראה גם ד"ה תקעו תרצ"ד (בסה"מ תשי"א ע' יא).

(41) ראה תניא (פמ"ד) בנוגע למשה רבינו: ואף כי מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת להשיג אפילו חלק א' מני אלף ממדרגת אהבת רעיא מהימנא, מ"מ אפס קצהו ושמץ מנהו מרב טובו ואורו מאיר לכללות ישראל.

ובהיות שבירורם של הענינים ה"גשמיים יכול להיות גם באופן של "כל מעשיך לשם שמים", שאז הנשמה פועלת בגוף רק באופן של שליטה והעלם, עד שהגוף, וכוחותי של הנשמה ה"מלוכשים בגוף והעוסקים בו וע"י ב"עניני העולם", ה"ה מציאות התופסת מקום לעצמה — לזה ביאר המגיד בפירושו, שתכלית הכוונה בענין ה"בירורים הוא דוקא כשכחותי של הנשמה העוסקים בענינים גשמיים (— ה"מלאכים" בשליחותם אל עשו) הם רק בבחי' של "ממש" — שהם טפלים ובטלים ומיוחדים בתכלית בבחי' ה"רוחניות" שבנשמה; והיינו שגם המדריגה הכי נעלית דנשמה, ה"מעין" דנשמה שהיא למעלה מהת"ל בשות בענינים גשמיים, מאירה ומתגלה באופן של "הפצה" והתפשטות בלתי מוגבלת (גם) בבחי' "חוצה" ממש.

יא. וכמו"כ הוא הענין במובנו הפשוט של "יפוצו מעינותיך חוצה" — להפיץ מעינות החסידות בכל מקום ומקום:

הסדר בזה סודר ע"י רבותינו נשיאינו, ששולחים שלוחים למקומות שונים בכדי להפיץ ולגלות שם מעי

שהתפשטות הנשמה בהגוף ועניניו הוא באופן של "יפוצו", התפשטות בלתי מוגבלת, עד שלא נשאר מקום להרגש "הגוף", לפי שהנשמה תופסת בכולו.

י"ד. ע"פ כל הנ"ל מוסכרת בתוס' ביאור תורתו של המגיד (הנ"ל בפ' "מלאכים ממש") שאמרה לפני יט"כ, יום הסוגלותו, ומובנת גם שייכותה של תורה זו לגאולת אדה"ז ביט"כ, שאז נתחדש הענין של "יפוצו מעינותיך חוצה":

ירידת הנשמה למטה, שהיא בכדי לברר את גופו וחלקו בעולם ולעשותם דירה לו יתברך יי, היא דוגמת הענין ד"וישלח יעקב מלאכים גו' אל עשו", ששליחות זו היתה בכדי לבררו (כנ"ל סעיף א').

וכשם שהשליחות של יעקב אל עשו היתה צ"ל דוקא ע"י "מלאכים ממש" (כנ"ל שם), כמו"כ הוא גם בנוגע ל"שליחות" של הנשמה לברר את הגוף והעולם (בירור ותיקון עולם התווה — עשו), אשר זהו דוקא ע"י שהאדם מעורר בעצמו את בחי' ה"מלאכים", את ה"רוחניות" שבו יי, שעל ידה דוקא יכול הוא לברר את עניני העולם.

44 ראה תניא פל"ז (מח, ב) בשם הע"ח.

45 וכמור"ל (תגיגה סז, א) דבשלשה דברים דומה אדם למלאכי השרת. וגם ידוע שמכל מצוה שאדם עושה נברא מלאך. וראה שבת (פח, א): מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו.

ואדרבה — ברוחניות שלהם הם למעלה ממלאכים. וי"ל שלכן דוקא אצל בנ"א ישנם ג' דברים שבהם דומים לבהמה (תגיגה שם), כי מצד מעלת חלק הרוחניות (המל'

אך) שלהם, יכולים הם להפוך גם ה"ג' דברים שבהם דומים לבהמה שיהיו ענין "מלאך", רוחניות [וכמבואר בפנים שהתכ"לית היא "בכל דרכיך דעה" ובאופן הכי נעלה], משא"כ במלאכים אין כח זה (ראה שבת (פט, א): קנאה יש ביניכם יצה"ר יש ביניכם).

46 שהרי הגוף עצמו הוא כמו אבן דומם, ומה שיש תפיסת מקום להגוף הוא מפני שבחי' הנשמה המלוכשת בגופו מאירה בו בצמצום גדול, באופן שהגוף נרגש כמציאות.

מבלי התערבות שום ענין צדדי — בדוגמת הגוף ("ממש") שכל מציאותו וענינו הוא רק הרוחניות והנשמה שבו — שאז הרי רוחניותם היא אצל ה' משלה. וידועה תורת הבעש"ט יי ש' במקום רצונו של אדם שם האדם נמצא.

וקיום הוראה זו, שהברור של ה' "חוצה" ("עשו") יהי' באופן של "מל" אכים ממש", זה גופא נותן את הכח למילוי השליחות, אשר סוכ"ס תהפך ה"חוצה" ל"מעיונות";

ועד שזוכים עי"ז להיעוד ד' ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו"י, שבכל העולם כולו, גם בבחי' "חוצה" (השייכת לעשו) יהי' "והייתה להוי' המלוכה" יי.

(משיחות י"ט כסלו תשכ"ה,
וש"פ וישלח תשכ"ג)

נות החסידות יי; וגם בנוגע לשליחות זו ישנה ההוראה של "מלאכים ממש". כלומר, עם היות שברור הדבר שעל השליח לעשות את שליחותו (לא רק באופן של לצאת ידי חובתו בלבד, כי אם) בכל נימי נשמתו, בכ"ז, עליו גם להזהר מאד שמקומו של ה"חוצה" שבו הוא מפיץ את המעיונות, לא יפעול בו שום ירידה ח"ו.

ובכדי שיהי' בטוח שה"חוצה" לא תפעול עליו, ואדרבה שהיא תהפך על ידו ל"מעין" דקדושה, העצה ה' יעוצה לזה היא, שגם בעת עסקו ב' עניני "חוצה" יוקבע בלבו הרגש שכל זה הוא מילוי כוונתו של המשלח.

וזוהי ההוראה מתורת המגיד בנוגע לשלוחים כפשוטם: רק ה"גוף" וה' "ממש" שלהם יהי' עסוק בשליחות שב"חוצה" ("עשו") אבל ה"רוחניות" שלהם תישאר בהתקשרותה להמשלח (יעקב). והיינו שיהי' קבוע ומושרש בלבם גם בשעת ההפצה, אשר עיסוקם ב"חוצה" הוא מילוי שליחות המשלח

(47) ראה לקו"ש ח"ב ע' 367.

(48) מים רבים תרל"ו פק"ג. סה"מ קונטרסים ע' 818. לקו"ד ח"א ע' 226.
(49) עובדי כא.
(50) המלוכה (ולא "הממשלה") — ברצון (לקו"ת ריש דברים).

ויש 5

עה"פ: "ולא נשא אותם הארץ — לא היתה יכולה להספיק מרעה למקניהם", וכאן חוזר רש"י ומפרשו!:

(ג) מדוע משנה רש"י מלשון הכתוב "מפני" מקניהם, וכותב "לבהמות שלהם"?

ואין לומר שרש"י בא לפרש תיבת "מקניהם" — ("בהמות שלהם"), שהרי "מקנה" נאמר בתורה כמ"פ לפנ"ה, ולא פרש"י כלום. ויתירה מזו: בפ' לך הנ"ל כותב רש"י בפירושו "להספיק מרעה למקניהם" (היינו שזוהי תיבה שפ' פשוט — שהרי בכתוב שם לא נזכר "מקנה").

(ד) מה קשה בפירוש "להספיק מרעה כו" שמשו"ז הוצרך רש"י להביא עוד פירוש — ובפרט פירוש שכהדגשת רש"י בעצמו הוא (לא עפ"י פשוטו, כ"א) "מדרש אגדה"?

(3) לך יג. ו.

(4) ומה שהוצרך רש"י לפרשו בפ' לך הוא (בעיקר) בכדי לתרץ ד"לשון קצר הוא. לפיכך כתב ולא נשא בלשון זכר.

ועד"ז בבראשית ד, יג.

(5) ופרש"י בראשית ד, כ (פעם הראשון שנזכר תיבת "מקנה" בתורה): "אבי ישב אהל ומקנה — הוא ה' הראשון לרועי בהמות במדברות כו" — הוא בכדי לפרש "אבי... מקנה", השייכות דאיהל ומקנה וכו'. ובכ"מ שנזכר מקנה לאחר לא פרש"י כלום.

(6) בגו"א כ' דהקושי בהפ' הראשון הוא: מדוע הלך עשו לארץ אחרת, ולא הלך רק לעיר אחרת בארץ כנען גופא (כי "לא יתכן ארץ שהיא ד' מאות פרסה לא יכלה לשאת אותם"), ולכן מביא פי' המ"א "מפני שטר חוב כו", שזוהי מוכן המעם

א. בפרשתנו: מסופר אשר עשו לקח "את נשיו... וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו". ובפסוק שלאח"ז מבואר הטעם "כי ה' רכושם רב משבת יחדיו ולא יכלה ארץ מגוריהם לשאת אותם מפני מקניהם".

והנה רש"י בפירושו מעתיק את התיבות "ולא יכלה ארץ מגוריהם" ומפרש: "להספיק מרעה לבהמות שלהם. ומ"א מפני יעקב אחיו וכו'" (כדלקמן ס"ב).

כוונת רש"י בפירושו היא — לדעת מפרשים: בהפסוק נאמר "ולא יכלה... לשאת אותם מפני מקניהם", והרי א"א לפרש הכתוב כפשוטו "לשאת אותם" — "מפני כובדם", ולכן מפרש "להספיק מרעה כו'" — היינו ש"ולא יכלה... לשאת אותם" פירושו שלא יכלה להספיק צרכיהם.

וצלה"ב:

(א) אם כוונתו של רש"י לפרש תיבות "לשאת אותם מפני מקניהם" — "להספיק מרעה לבהמות שלהם", הו"ל להעתיק תיבות אלו מהכתוב, ולא התיבות "ולא יכלה ארץ מגוריהם"?

(ב) מאי קמ"ל רש"י בפירושו — הרי מובן מעצמו שכאן (בנוגע ל-"ארץ") א"א לפרש "לשאת" כפשוטו, ובמילא פירושו "להספיק מרעה כו'"?

ובפרט שבפרשת לך כבר פרש"י

(1) לו, רז.

(2) רא"ם כאן.